

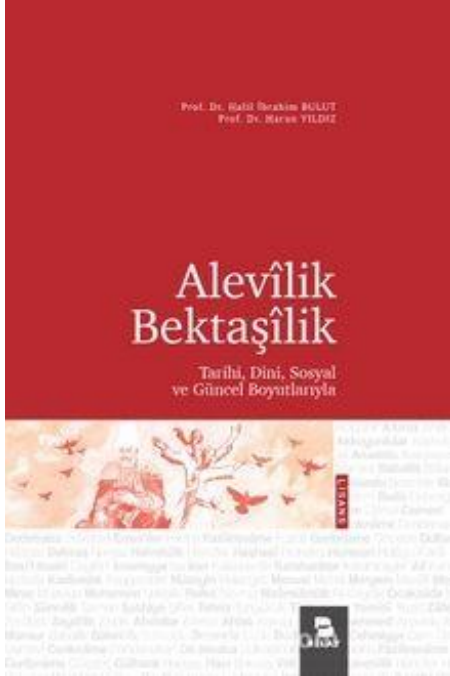
Tarihi Dini Sosyal ve Güncel Boyutlarıyla

Alevîlik-Bektaşîlik

Alevism-Bektashism with its Historical, Religious, Social and Current Dimensions

Ankara: Bilay Yayınları, 2021, 1. Baskı, 376 sayfa.

Yusuf YAPICI*

Alevîlik-Bektaşîlik konusu, günümüz Türkiye'sinde sıkça gündeme gelen ve adına sempozyumlar, konferanslar ya da çalıştaylar düzenlenen önemli konulardan biridir. Alevîliğin tarihsel gelişimi, Bektaşîlikle ilişkisi, yazılı kaynakları hakkında tez çalışmaları olmuş, ciddi eserler kaleme alınmıştır. Elbette günümüzde bu kadar revaçta olması, Türkiye'de Alevî-Bektaşî kesimlerin cemevleri ve Diyanet'te temsiliyet gibi sorunları, sürekli gündemde tutmalarından kaynaklanmaktadır. Bu gibi sebeplerden ötürü ülkemizde Alevîlik-

* Arş. Gör. Yusuf Yapıcı Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü, İslam Mezhepleri Tarihi Anabilim Dalı, Samsun, Türkiye / eposta: yusuf.yapici@omu.edu.tr / ORCID ID: 0000-0002-3087-9680

Başvuru Submission	Kabul Accept	Yayın Publish
25.05.2021	22.12.2021	31.12.2021

Bektaşilik çalışmaları yapılmaktadır.

Tanıtımını yapacağımız “*Tarihi, Dini, Sosyal ve Güncel Boyutlarıyla Alevilik-Bektaşilik*” isimli eser, Prof. Dr. Halil İbrahim Bulut ve Prof. Dr. Harun Yıldız tarafından ortak bir şekilde hazırlanmıştır. Eseri günümüz Alevilik-Bektaşilik çalışmalarından ayıran en önemli özellik, Alevî ve Bektaşiliği eski Türk dini inançlarından başlatıp günümüz Aleviliğinin temel sorunlarına kadar getirmiş olmasıdır. Böylece okuyucuya geniş bir bakış açısı verilmek istenmiştir. Eseri önemli kılan bir diğer husus ise, yazarlarının İslam Mezhepleri Tarihi formasyonundan gelmeleridir. Bilindiği üzere Alevilik, tasavvufi boyutu ön planda olan bir harekettir. Dinî akım/fırka ve hareketler arasındaki ilişkileri birbirinden ayırmak, Alevî, Şîî, Ca’ferî, Nusayrî, Râfîzî, Kızılbâş, Bektaşî, Tahtacı, Sıraç ve Çepni gibi kavramları incelemek, Aleviliğin bu kavramlarla olan ilişkisine değinmek, tarihsel gelişim seyrini ve bu konularda fikir-hadise irtibatını kurmak, İslam Mezhepleri Tarihi araştırmacısına aittir. Dolayısıyla bu eserin İslam Mezhepleri Tarihi araştırmacılarının kaleminden çıkması, eseri önemli kılan bir diğer faktördür.

Eser hakkında genel değerlendirme yapacak olursak, kitap titiz çalışılmış ve güzel redakte edilmiştir. Çoğunlukla birinci el kaynaklar olmak üzere, yer yer de ikinci el kaynaklar kullanılmış ve her bölümün sonunda okuyucuya kitap ve makale önerisi verilmiştir. Eser, geniş bir tarihsel seyri içermesinin yanında dinî ve sosyo-kültürel boyutlara sahip olmasından ötürü on ana bölümden oluşmaktadır. Ayrıca, önsöz, kaynakça ve dizin de eserde bulunmaktadır.

Eserin birinci bölümü, “*İslam Öncesi Türklerde Din ve İnanışlar*” başlığını taşımaktadır (s. 13-36). Zahirî bakıldığında bu başlığın Alevilik-Bektaşilik ile bir ilgisinin olmadığı düşünülse de, Mezhepler tarihi araştırmalarında eski din ve inançların hali hazırdaki inanışlara etkisi yadsınamazdır. İslam öncesi Türklerde; Gök Tanrı İnancı, Tabiat güçlerine inanma, Atalar kültü, Budizm, Mecusilik, Maniheizm, Musevilik ve Hristiyanlık, bu bölümde detaylı olarak incelenmiştir. Alevilik ve Bektaşilik’te var olan ağaç kültü, yer-su inancı/yerin ve suyun kutsallığı, ateşe saygı, hulûl ve tenasüh inançları ve inançsal sembollerin çokluğu gibi hususlar, Türklerin İslam öncesi inançlarından arda kalan kırıntılardır. Yazar, bu tespitlerini *Dede Korkut Kitabı*, *Menâkıb-ı Hacı Bektaş Velî*, *Velî Baba Menâkıbnâmesi*, *Orhun*

Yazıtları ve Vilâyetname-i Hacım Sultan gibi eserlerle temellendirmiştir.

Eserin ikinci bölümü, “*Türkler ve İslamiyet*”tir (s. 37-62). Yazara göre Türklerin İslamlaşması İslam tarihinde büyük bir kırılmadır. Bu süreci ise Emeviler Dönemi ve Abbasiler Dönemi olarak ikiye ayırmaktadır. Yazar, Emevilerin İslam dinini ilmi gayelere dayalı olarak değil de siyasi maksatlara yönelik olarak yaymaya çalıştıklarını, bu yüzden Türklerin kitleler halinde İslam’a giremediklerini ifade etmektedir. Abbasiler döneminde ise Türklerin İslam’a girişleri yavaş yavaş artmıştır. Yazara göre Abbasi ihtilalinin başarıya ulaşması ile birlikte Araplar ve özellikle Şamlılar için hakimiyet devri sona ermiş, bu şekilde Araplarla mevali arasındaki farklar ortadan kalkmaya başlamıştı. Bu yeni dönemde İranlılar ve Türkler’in yönetimde etkin hale gelmesi, Türkler’in özellikle orduda nüfuzlarının artmasıyla, Türklerin İslamlaşması günden güne hızlanmıştır. Yazar, daha sonra Abbasiler dönemini sınıflandırarak İdil Bulgar Hanlığı, Karahanlılar, Gazneliler ve Selçuklular şeklinde ayırmıştır. Bu devletler, İslamiyet’i resmi olarak benimseyen ilk Türk devletleridir.

Yazar, bu bölümün ikinci başlığında ise Türklerin İslamlaşmasında bazı noktalara değinir. Bunlar ise Emevî karşıtlığı, Ehl-i Beyt taraftarlığı, aşırı Şii grupların propagandaları ve İran kültürünün etkileridir. Aslında bu etkiler birbiriyle ilişkilidir. Çünkü Türklerin mevali kategorisinde olması ve ikinci sınıf muamele görmesi, bir diğer ikinci sınıf kategorisinde görülen Ehl-i Beyt taraftarına yakın olması sonucunu doğurmuştur. Yine aşırı Şii hareketlerin etkileri, Emevî karşıtlığıyla alakalıdır. Nitekim Şii-Bâtini dâiler, Türklerin Emevi zulmü karşısında duydukları nefreti istismar etmişler ve Emevi iktidarına karşı sürekli isyan etmeye teşvik etmişlerdir. Ayrıca yazar, bu bölümde Türklerin neden Şii olmadıklarını da inceleyerek önemli bir soruya cevap vermektedir.

Eserin “*Anadolu’da İslamiyet*” başlığını taşıyan üçüncü bölümünde (s. 65-105) yazar, burada Anadolu’nun İslamlaşmasını Anadolu’nun Türkleşmesiyle başlatır. Fakat Anadolu’nun İslamlaşmasının sadece fetihle başlayıp bitmediğini, bunun üç asırlık siyasî, içtimâî, etnik ve kültürel süreçlerle oluştuğunu ifade eder. Yazara göre bu Türkleşmenin fitilini ateşleyen husus, Malazgirt Savaşı’dır. Tabii bu savaş, Anadolu’ya yeni göç dalgalarını da başlatmıştır. Bu göç dalgalarının bir diğer sebebi ise, Moğol istilasıdır. Zira Orta Asya’yı talan

eden Moğollar, Maveraünnehir ve Horasan'daki Türkmen kitlelerini Batı'ya doğru göçe zorlamıştır.

Yazar, eserin üçüncü bölümün ikinci başlığında Anadolu'da sosyal, iktisadi ve kültürel hayata değinir. Aslında burada yazarın değinmek istediği, Türk göçleri sonrası Anadolu'nun ahvalidir. Bu bölümünde ayrıca, Anadolu'daki dinî hayata ve gayri-Sünnî olarak kabul edilen tasavvuf ekollerine değinilmektedir. Yazara göre Anadolu'da tek tip bir dini hayat yoktur. Anadolu'da Hanefilik ve Şafîlik çoğunlukta olsa da Mevlevîlik, Nakşîlik, Kadirîlik, Yesevîlik, Vefâîlik, Kalendirîlik, Haydarîlik ve Hurûfîlik gibi Sünnî veya gayri-Sünnî tasavvuf akımları da, azımsanmayacak derecededir. Yazar, Türkiye Aleviliğini XIII. yüzyılda Anadolu'daki sosyal ve dinî hareketlerin bir sonucu olarak oluşmaya başlanan XV-XVI. yüzyıllarda Hurûfî ve Safevî tesirlerine maruz kalarak farklılaşan dinî bir hareket olarak tanımlar. Burada Türkiye Aleviliğinin diğer tasavvuf akımlarıyla ilişkisi, Bektaşîlik kanalıyla olmuştur. Zira gayri-Sünnî tasavvuf akımları, kendilerine meşruiyet sağlama ve güvenlik içinde yaşayabilmek için kendilerini Bektaşîlik kanatları altında kamufle etmişlerdir. Bu noktada şemsiye bir kavram olarak ortaya çıkan Bektaşîlik, sonraki süreçte 1826 yılında Yeniçeri ocağının resmen kapatılmasıyla büyük bir yıkıma uğramıştır. Bu yeni dönemde Alevîlik, yeni bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Yazara göre Alevîlik, XIX. yüzyılın sosyo-kültürel gelişmelerine paralel olarak terim anlamını kazanmış ve kısa zamanda Bektaşîler, Kızılbaşlar, Ocakzâdeliler ve Tahtacılar gibi zümreleri içine alan bir kavrama dönüşmüştür.

Eserin dördüncü bölümü ise, "*Hacı Bektaş Velî ve Bektaşîlik*" başlığını taşımaktadır (s. 107-141). Bir önceki bölümde kısmen değinilen Bektaşîlik kavramının zihinlerde daha net oturması için neliğine ve nasıllığına değinilmelidir. Bu sebeple eserde müstakil bir başlık açılmıştır. Yazar, bölümün girişinde XIII. yüzyılın iyi etüt edilmesi gerekliliğiyle başlar. Hacı Bektaş Velî'nin iyi anlaşılabilmesi için Horosan Melâmetîlik anlayışı, Ahmed Yesevi çevresinin fikri yapısı ve eski Türk kültürünün detaylı bir şekilde kavranması gereklidir.

Yazar, Bektaşîliğin oluşumunun etkileri arasında XIII. yüzyıl Anadolu'sunda gerçekleşen ciddi bir ayaklanmadan bahseder. Bu ayaklanma Babailer ayaklanması'dır. Anadolu'nun sosyal ve kültürel yapısını ciddi ölçüde etkileyen bu ayaklanma, dönemin İbn Bîbî, Gre-

gory Ebu'l-Ferac gibi kaynaklarına inerek detaylı bir şekilde incelenmiştir. Yazar, bu ayaklanmanın Anadolu'nun tamamını etkileyen, Alevilik ve Bektaşılık gibi büyük kitlesel inanç hareketlerinin sonucunda ortaya çıktığı kanaatindedir. Baba İlyas hareketinin en önemli boyutlarından bir diğeri ise, mehdici/mesihanik bir karakter arz etmesidir. Yazara göre Babailer ayaklanmasının önemli sonuçlarından biri ise, Moğol istilasının önünü açmasıdır. Selçuklu otoritesini sarsan bu ayaklanma beraberinde Moğolları cesaretlendirmiş ve Anadolu'ya girişlerini kolaylaştırmıştır. Bunun akabinde bir geçiş dönemi olan beylikler dönemi başlamıştır. Bu geçiş döneminin en önemli tarihsel kişiliklerinden birisi, Hacı Bektaş Velî'dir. Hacı Bektaş Velî, Anadolu'nun içinde bulunduğu kaos ve karışıklıkta huzur ve istikrarın sağlanması için faaliyetlerde bulunmuş bir kişiliktir. Yazara göre o dönemde Anadolu, büyük ve önemli mutasavvıflar ile farklı tasavvufi anlayışların buluşma noktası halindeydi. Yazar, bu noktada özellikle Horasan ve Maverâünnehir bölgesinden gelen Hacı Bektaş Velî, Geyikli Baba, Abdal Musa, Abdal Murad, Abdal Mehmed, Karaca Ahmed gibi Rum Abdalları dediğimiz Türkmen Babalarından bahsetmektedir. Bu kişiler, o dönemin yaygın anlayışı olan Sünnî anlayışı benimsemekle birlikte, daha çok gayri-Sünnî, yani heterodoks niteliklere sahiptirler. Çünkü bu Türkmen babaların hitap ettiği göçebe ve konar-göçer kesimler yüzeysel bir İslam anlayışına sahip olduğundan eski Şaman inançlarını ve geleneksel kültlerini devam ettirmekteydi. Yazar, bu noktada Hacı Bektaş Velî'ye özel bir başlık ayırarak onun Anadolu'daki rolüne değinir. Hacı Bektaş Velî, Anadolu'ya geldikten sonra Babailer ayaklanmasının akabinde Sulucakarahöyük isimli bir Türkmen köyünde dergâh kurmuş ve dergâhını Anadolu'da yaşayan herkese açmıştır. Böylece Anadolu'nun Türkleşmesine ve İslamlaşmasına ciddi katkılar sağlamıştır. Hacı Bektaş Velî, yetiştirdiği öğrencilerini Anadolu'nun Türk hakimiyetinde bulunan çeşitli yerlerine göndererek hem bölgenin İslamlaşmasını sağlamış, hem de sûfîlerle ve yöneticilerle ilişkilerini canlı tutmuştur. Ayrıca Hacı Bektaş Velî'nin Müslüman olmayan çevrelerle ilişkilerini sıcak tutması ve onları İslamiyet'e ısındırması, yazarın dikkat ettiği bir diğer gerçektir.

Eserin "*Anadolu'da Sünnî-Kızılbaş Farklılaşması*" adını taşıyan beşinci bölümünde (s. 149-170) yazar, öncelikle Erdebil Tekkesi'nin oluşum ve tarihsel gelişimine ve bu süreçte ortaya çıkan Osmanlı-Safevi mücadelesine değinmektedir. Erdebil, Safevi hareketinin ilk

çıkıldığı yer olarak bilinir. Fakat başlangıçta mezhebi anlamda Şii olmayan hatta Sünnî eğilimli olduğu bilinen Erdebil Tekkesi, büyük bir zihniyet değişimi yaşayarak Şia kimliğine bürünmüştür. Yazar bu değişimin Şeyh Safiyüddin'in torunlarından Şeyh Cüneyd ile başladığını ve tekkenin Şii denilebilecek bazı nitelikler kazandığını ifade etmiştir.

Yazar, bu bölümde Safevî Devleti'nin kuruluşuna yönelik ayrıntılı bilgiler vermektedir. Zira Şeyh Haydar'ın ölümüyle tekkenin başına Şeyh Ali geçmiş, ancak o da kısa süre içerisinde öldürülmüştür. Ardından tekkenin başına küçük yaşta İsmail geçmiş ve İsmail de, kazandığı taraftarlar ile beraber çöküş sürecindeki Akkoyunluları ortadan kaldırarak Safevî Devleti'ni kurmuştur. Bu yeni dönemde İsmail, şeyhlikten şahlığa doğru evrilen yeni ve özgün bir kimliğin temsilcisi olmuştur. Şah İsmail, Tebriz'e girerek İmamiyye Şiiliğini devletin resmi mezhebi yapmasıyla birlikte önemli icraatlara da imza atmıştır. Örnek olarak bu süreçte Şiiliği Anadolu'da yayma politikasını hızlandırmış, Anadolu'da yaşayan kızılbaş Türkmen boylarına yönelik dedelik kurumunu oluşturmuş ve Osmanlı Devleti'ne karşı da sert politikalar takip etmiştir. Yazara göre Sünnî-Kızılbaş ayrışmasının en keskin dönemi, Yavuz Sultan Selim döneminde vuku bulan Çaldıran yenilgisi sonucudur.

Eserin altıncı bölümü, "*Alevilik'te İnanç, İbadet/Erkânlar ve Ahlakî Boyut*" başlığını taşımaktadır (s. 173-201). Bu bölümde inanç esaslarına temas edilmekte olup geleneksel Aleviliğin inanç noktasında kendini Hak-Muhammed-Ali anlayışı ile ortaya koyduğu ifade edilmektedir. Hak-Muhammed-Ali anlayışı, geleneksel Aleviliğin özünü oluşturmaktadır. Ne var ki, bu anlayıştaki Hak-Muhammed-Ali kavramlarının tek tek mahiyet ve sınırlarını belirlemek ve bunları birbirinden ayırmak, zor görünmektedir. Bu anlayışa göre Allah, tüm alemleri yaratarak öncelikle alemde ve alemde de önemli bir yere sahip olan insanda tecelli etmiştir. Bu noktada Alevilikte tasavvufi unsurlarla karışık bir vahdet-i vücud anlayışı ortaya çıkmaktadır. Kur'an'ın inzali ve meleklere iman gibi konular, Ehl-i Sünnet akidesiyle yer yer örtüşse de Kur'an'ın tahrifi konusunda Alevî çevreler farklı düşünmektedir. Alevîler arasında Kur'an'ın korunduğuna inananların yanı sıra, bazı yerlerinin değiştirildiğini düşünen insanların bulunması da dikkat çekmektedir. Bazı Alevîler arasında tenasüh ve hulul inancı da kabul görmektedir.

Geleneksel Alevîlik'te ibadet boyutuyla ilgili olarak daha çok cem törenleri karşımıza çıkmaktadır. Cem törenleri, ocak dedeleri tarafından yürütülen âyin ve erkânlardır. Cem törenlerine değinen yazar, görgü, ikrar verme, Abdal Musa, Muhasiplik, Muharrem cemi gibi farklı cem törenlerinden de bahsetmektedir. Yazar, Alevîliğin inanç ve ibadetlerine değindikten sonra ahlaki boyutlarına da değinir. Alevîliğin geleneksel ahlak anlayışında “Dört Kapı Kırk Makam”, “Üç Sünnet Yedi Farz” ve “Eline Diline Beline Sahip Olmak” vardır. Bunlar Alevî yazılı kaynaklarında bulunmaktadır. Bu kapılar; Şeriat kapısı, tarikat kapısı, marifet kapısı, hakikat kapısıdır. Bu kapıların her birinde ise on makam bulunur.

Eserin yedinci bölümü ise, “*Alevîlik'te Dinî ve Sosyal Kurumlar*”dır (s.203-230). Geleneksel Alevîliğin kurumsal yapılarına değinilen bu bölümde bu kurumların geçmişten günümüze varlığını sürdüren önemli tarihsel kurumlar olduğu ifade edilir. Bunlar ise, dedelik ve ocak sistemi başta olmak üzere musahiplik, düşkünlük ve cemevi gibi kurumlardır. Kökenleri itibariyle Orta Asya Türk kültürüne dayanan dedelik kurumu, soya tabi olan bir kurumdur. Dedeler, Alevî toplulukları içerisinde Peygamber soyundan geldiğine inanılan dinî/manevi önderlerdir. Geleneksel Alevîliğin ikinci büyük kurumu, muhasiplik'tir. Bu kurum, Alevî-Bektaşî geleneğinde daha önce ikrar vermiş olan ve kan bağı taşımayan evli iki kişinin eşleri ile birlikte, dedenin ve topluluğunun önünde yol esaslarına uyacaklarına, Hakk'a yürüyünceye kadar kardeş kalacaklarına, beraberlik içerisinde kalacaklarına dair söz vermeleri ile gerçekleştirilen bir törenle kurulan manevi kardeşliktir.

Alevîliğin üçüncü büyük kurumu, düşkünlük'tür. Düşkünlük, Alevî-Bektaşî topluluk içerisinde topluluk üyesi kişi ya da kişilerin, Alevî-Bektaşî ahlak anlayışının hoş görmeyip yasakladığı şeyleri yapması durumunda ortaya çıkan suçluluk ve yaptırım durumudur. Ahlak kurallarını hiçe sayan bu kişiye, dedeler tarafından düşkün sıfatı verilir. Yazar, daha sonra bu kurumun nasıl ortaya çıktığına, nasıl işleyişinin olduğuna, kişiyi hangi suçların düşkün haline getirdiğine ve düşkünlük ile aforoz edilme arasındaki farklara değinerek bu kurumu enine boyuna incelemektedir.

Eserin “*Alevî-Bektaşî Yazılı Kaynakları*” başlığını taşıyan sekizinci bölümünde (s. 231-274) yazar, Alevî-Bektaşî geleneğinin daha çok

şifahi/sözlü bir gelenek olarak tanınmakla birlikte bu gelenek içerisinde yazılı bazı kaynakların bulunduğu görüşündedir. Yazar, bu yazılı kaynaklar içerisinde Buyruklar, Vilâyet-nâmeler, Fazilet-nâme, Kumru (Kenzü'l-Mesâib), Hüsniye, Abdal Musa Velâyetnâmesi, Makâlât, Hadikatü's-Suadâ, Fütüvvetnâmeler, Şerhu Hutbeti'l-Beyân, Cavidân-nâme, Hacım Sultan Velâyetnâmesi, Kitab-ı Cebbâr Kulu, Erkânâmeler ve Cönkler'e temas etmektedir. Yazar, bu eserler ve eserlerin türleri hakkında geniş bilgiler verirken bu eserlerin nelerinde bulunduğunu ve hangi kütüphanelerde var olduğunu söylemektedir.

Eserin dokuzuncu bölümü "*Alevî-Bektaşî Geleneğinin Bazı Tarihi Şahsiyetleri ve Yedi Ulu Ozanlar*" başlığını taşımaktadır (s. 275-314). Yazar, Alevî-Bektaşî geleneğinin önder şahsiyetleri denildiğinde bunların yedi ulu ozanla sınırlandırılmaması gerektiğini söyleyerek öncelikle Hz. Muhammed ve Hz. Ali'nin kaynaklarda nasıl anlatıldığını ifade etmektedir. Hacı Bektaş Velî ve bazı Türkmen babaları eserde sık sık bahsedildiğinden ötürü bu bölümde ayrı bir başlık açılmamıştır. Dolayısıyla yazar, direkt yedi ulu ozan hakkında bilgi vermeye başlar. Bu yedi ozanlar; Seyyid Nesimi, Şah Hatâî, Fuzûlî, Pir Sultan Abdal, Kul Himmet, Yemînî ve Virânî'dir. Yazar, bu yedi ulu ozanın hakkında ilk olarak biyografilerini verir. Alevî-Bektaşî toplumla olan ilişkilerine değinir. Daha sonra bu kişilerin eserlerini tek tek açıklayarak eserlerinden örnek pasajlar verir. Bu arada bazı tartışmalı şahsiyetler hakkında mezhebî durumlarına dair başlıklarda açmıştır. Örneğin yazar, Fuzûlî'nin mezhebî durumu hakkında başlık açmış, onun Şîî mi Sünnî mi olduğunu ciddi bir şekilde tartışmıştır.

Eserin son bölümü "*Günümüz Türkiye'sinde Aleviliğin Temel Sorunları*"dır (s. 315-345). Yazar, bu bölüme Alevilik çalışmalarının nasıl yapılması gerektiğini, yaşanan tarihi olayların atlanmaması gerektiğini söyleyerek başlamıştır. Dolayısıyla burada uzun bir tarihi geçmiş olan, siyasi boyutları da bulunan Aleviliğin meselelerin ciddi bir şekilde irdelenmesi gerektiğini söylenmektedir. Yazara göre Alevilik çalışmalarında asıl sorun yöntem sorunudur. Yazar, Alevilere özgü temel niteliklerin dikkate alınarak hareket edilmesi gerektiğini, top-tancı ve genellemeci yaklaşımlardan uzak durulması gerektiğini söylemektedir. İkinci büyük sorun ise bilgilerin güvenilirliği sorunudur. Alevilik-Bektaşîlik konusu, günümüz Türkiye'sinde hassas bir konu

olması hasebiyle doğru bilgi ve sağlam belgelerle halkın aydınlatılması, oldukça önemlidir. Üçüncü büyük sorun ise Aleviliğin kimlik sorunudur. Türkiye’de bazı kesimler, Aleviliğin İslam’a aykırı bir din olduğunu iddia ederek Aleviliği görmezden gelirken bazıları da İslam’ın özü olduğunu iddia etmiş ve bu şekilde kimlik sorunu ortaya çıkmıştır. Yazar, bunun için önce Alevilik kavramının kapsam ve sınırlarının tespit edilmesi gerektiğini söylemektedir. Bunlara ilaveten yazar, Aleviliği İslam dışı gösterme çabalarına, senkretik bir Alevilik anlayışına, Aleviliğin Şamanist kökenlerinin olduğuna, Aleviliğin Batınlılık olduğu iddiasına karşı çıkararak Aleviliğin bu kavramlarla tartışılmasının çok yanlış olduğu söylemektedir. Yazara göre Alevilik, İslam’ın dışında görülemez. Burada yapılması gereken husus, İslam’ın ortak değerlerini öne çıkarmakla beraber kişilerin tercihlerine saygı duyulması yönündedir.

Alevilik-Bektaşilik üzerine yeni ve oldukça kapsamlı bir çalışma kaleme alan Prof. Dr. Halil İbrahim Bulut ve Prof. Dr. Harun Yıldız’a teşekkür ederim. Bu çalışmanın ilim dünyasına hayırlı olmasını ve ülkemizin bilimsel ve akademik dünyasında önemli bir boşluğu doldurmasını Yüce Allah’tan niyaz ederim.